

1. Злотницький Є. О. Про загальнонауковий зміст поняття жанрово-стильової компетентності майбутніх учителів мистецтва. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2020. № 1. С. 23-29.

Воціховська Аліна,
 здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
 Тернопільський національний педагогічний
 університет імені Володимира Гнатюка,
Галайда Юлія,
 здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
 Тернопільський національний педагогічний
 університет імені Володимира Гнатюка,
Науковий керівник:
 кандидат філологічних наук, доцент
Скуратко Тетяна

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬОГО СЛОВА

В усі часи найважливішим завданням суспільства було виховання поколінь гуманістів і патріотів, для яких найвищим ідеалом була б єдність особисто-ціннісних та національно-державних інтересів. Сьогодні, у час боротьби за нашу національну самоідентичність, роль національно-патріотичного виховання дітей та молоді зростає.

Зауважимо, що питання патріотичної освіченості завжди було актуальним об'єктом дослідження наукової думки (наукові розвідки Л. Артемової, А. Богуш, І. Беха, Г. Ващенко, А. Виноградової, П. Ігнатенка, О. Киричука, О. Кузьменко, В. Кузя, А. Макаренка, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського, К. Черної та ін.).

В умовах воєнного стану особливого значення набуває проблема організації національно-патріотичного виховання в контексті літературної освіти, адже саме художнє слово сприяє формуванню ціннісних орієнтирів особистості. Погоджуємося із думкою видатного педагога К. Ушинського, що «чим повніше і розумніше школа буде будувати свою роботу на основах

народності, тим ближче стане вона до життя свого народу і буде краще виконувати своє завдання – готувати патріотів» [6, с. 193]. Любов до Батьківщини неможлива без любові до рідного слова: «Тільки той може осягнути своїм розумом і серцем красу, велич і могутність Батьківщини, хто збагнув відтінки й пахощі рідного слова, хто дорожить ним, як честю рідної матері, як колискою, як добрим ім'ям своєї родини» [5, с. 167]. А отже, важливим завданням у вихованні молодого покоління є прищепити любов до усього рідного (мови, літератури, культури, історії, природи, народної символіки, людей праці, загалом малої і великої Батьківщини), сформувати готовність стати на захист України у скрутну хвилину, адже «свідомий патріотизм нерозривний з відповідальністю. Процес національного відродження України потребує від громадян не лише віри і любові до свого народу, а й усвідомлення своєї відповідальності перед суспільством, народом, нацією. Малосвідомий громадянин або не думає про свою відповідальність, або ж боїться її. Для нього доля країни – стороння справа, а його власні дії визначаються суто особистими потребами й інтересами. Відповідальність же передбачає, з одного боку, усвідомлення необхідного, а з іншого – можливість вибору шляхів його реалізації. Особиста відповідальність – вільна реалізація вірно усвідомленого обов'язку» [1, с. 30].

Найбагатшим матеріалом для патріотичного виховання дітей та молоді, на нашу думку, є твори усної народної творчості, які формують національну художньо-образну картину світосприйняття, відображають життя народу, його історію, мову, народну мудрість, світовідчуття. Уже з дошкільного віку діти знайомляться із багатьма фольклорними жанрами (колискові пісні, лічилки, мирилки, загадки, скоромовки, казки, перекази, прислів'я, приказки). Надважливо, на наше переконання, щоб діти ще з раннього дитинства щиро захопилися, полюбили народну творчість, відчули гордість за культурне багатство свого народу, адже патріотичні почуття в особистості не виникають самі собою, це результат довготривалого цілеспрямованого виховного впливу.

Саме тому важливо формувати патріотичну освіченість систематично, послідовно: від навчання у дошкільних до вищих навчальних закладах.

Під час вивчення фольклору в різних класах варто дати можливість учням відчувати себе фольклористами, збирачами народної мудрості; доцільно давати школярам завдання збирати і записувати з уст своїх рідних зразки народної творчості. Згодом можна запропонувати дітям участь у фольклорних експедиціях, організацію фольклорних свят, народних фестивалів.

Художнє слово має значний вплив на емоційну сферу дитини, саме тому література є важливим засобом патріотичного виховання особистості. Важливу роль у цьому контексті відіграють уроки літератури рідного краю, на яких діти ближче знайомляться із культурними набутками малої Батьківщини. Зауважимо, що із захопленням школярі сприймають уроки-зустрічі із видатними митцями свого краю. Наголосимо, що перед серією зустрічей з письменником вчителю доцільно запропонувати дітям записати основні риси та характеристики письменника як митця, його естетичний та філософський ідеал, життєве кредо і мету, сфери інтересів, задум кожного твору. Під час бесіди із митцем учні на основі підготовленого і проглянутого при підготовці до зустрічі матеріалу, ставлять запитання до письменника. Такі зустрічі є важливими, адже діти не просто знайомляться з автором творів, а мають взірць, як бути корисним своїй країні. Після декількох занять з літератури рідного краю можна провести порівняння творчості письменників-краян, щоб діти побачили своєрідність художнього вислову, неповторність митців, індивідуального стилю.

Вважаємо, що добра організація творчих зустрічей з талановитими людьми рідного краю значно розвине літературні здібності школярів, задовольняючи тим самим їхню потребу в самореалізації, пошуку свого творчого «Я» на благо України.

У наш час, формуючи патріотичну свідомість підрастаючого покоління, доцільно організовувати творчі зустрічі із митцями-воїнами, або ж із сучасними авторами, які пишуть про героїчні подвиги українців у російсько-українській

війні. Наприклад, говорячи про літературне Тернопілля, можна запропонувати творчі зустрічі із матерями чи іншими рідними людьми загиблих Героїв, про яких написані книги (повість Лесі Орляк «Ти зробив усе, що зміг», книга спогадів про живі події російсько-української війни Марії Вітишин «Мій син – кіборг», збірки поезій Ольги Стецюк «Біль...Біль...Біль...», «Сум...Сум...Сум...», «Туга...Туга...Туга...»). Доцільно було б організувати книжкову виставку таких творів з подальшим обговоренням.

Зауважимо, що у практику патріотичного виховання дітей та молоді варто впроваджувати такі реконструйовані форми роботи, як: відеоогляди, воркшопи, дитячі дайджести, національно-патріотичні, тренінгові заняття з розвитку міжнаціональної толерантності дітей, культурно-літературні проекти, інтерактивно-мультимедійні студії, етнографічні райтси тощо.

Методичне забезпечення виховання патріотичних почуттів засобами рідної мови вбачаємо у створенні в закладі дошкільної освіти сучасного освітньо-виховного середовища патріотичного спрямування.

Отже, художня література відіграє вагомую роль у формуванні духовно розвиненої особистості, формуванні ціннісних орієнтирів та патріотизму підростаючого покоління, готовності стати на захист рідної землі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.
2. Касян Л. Українознавство у навчально-виховному процесі. Основи методики викладання: наук.-метод. посібн. / Л. Г. Касян, О. В. Семенюченко. Київ: НДІУ, 2008. 56 с.
3. Кравченко Н. Красознавчий матеріал як засіб національного виховання учнів. *Дивослово*, 1999. №4. С. 20-21.
4. Муснікова Є. Формування у дітей сприйняття прекрасного шляхом оволодіння цінностями духовної культури. *Світ дитячих бібліотек*. 2006. №4(21). С. 27-29.
5. Сухомлинський В. Як виховати справжню людину. *Сухомлинський В.*

Вибрані твори: у 5 т. Київ: Радянська школа, 1976. Т.2. С.167.

6. Ушинський К. Рідне слово. Книжка для тих, хто навчає. *Ушинський К. Вибрані пед. тв.: в 2 т.* Київ: Рад. шк., 1983. Т.2. 369 с.
7. Фасоля А. Формування духовного світу особистості школяра засобами літератури. *Українська література в загальноосвітній школі.* 1999. №1. С. 22-24.

Голинська Марія,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
[*holynskamariia@gmail.com*](mailto:holynskamariia@gmail.com)
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Скуратко Тетяна

ОБРАЗ ВОЇНА-ГЕРОЯ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У ПРОЗІ ПИСЬМЕННИКІВ ТЕРНОПІЛЛЯ ПЕРІОДУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

В умовах воєнного стану, на нашу думку, центральне місце в освітньому процесі повинно посідати патріотичне виховання дітей та молоді, яке «мусить стати засобом відродження національної культури, припинення сепаратизму, стимулом пробудження таких моральних якостей як совість, людяність, почуття власної гідності; засобом самоорганізації, особистісної відповідальності; гарантом громадянського миру і злагоди в суспільстві. Головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації» [1, с. 32]. Погоджуємося із думкою Н. Сеньовської та Т. Скуратко, що «в основу системи національно-патріотичного виховання дітей та молоді в першу чергу потрібно вкладати ідеї зміцнення української державності, формування патріотизму, позитивного ставлення до захисників і захисниць України, утвердження національних цінностей» [4, с. 88]. У цьому контексті можна виокремити дві основні